

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מבון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

שנה ג: גליון ג | שב"ק פרשת בראשית התשפ"ג

נשמה יתירה - נפש פתוחה לאכילה ושתיה

מתוך הקדמה לקונטרס 'ישמח משה' בענין סעודת שבת ויום טוב מהרב יואל שימאנאוויטש שליט"א

יְבַרְךָ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ (בראשית ב, ג)
פירש הספרונו וז"ל, ויברך אלהים את יום השביעי. כל יום שביעי העתיד ברכו שיהיה יותר מוכן משאר הימים בנפש יתרה לאור באור החיים, כאמרם "כיון ששבת, ווי אבדה נפש" (ביצה טז), עכ"ל. והיינו מה שאמרו בגמרא (ביצה טז), אמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר "שבת וינפש" (שמות לא, יז), כיון ששבת ווי אבדה נפש, ע"כ.

והנה רש"י פירש (ביצה שם) ענין הנשמה היתירה בזה"ל, נשמה יתירה - רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרווחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו, עכ"ל. וביאר גיסי הרב יוחנן פילטשיק שליט"א דברי רש"י אלו ע"פ הגמ' בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג, ע). אמר ליה אליהו לר' נתן אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעס תעמוד על מילואך. וברש"י שם וז"ל, אכול שליש - מלא מעיך שליש, ושתה שליש, והנח שליש בטנך ריקם, וכשתכעס וימלא בטנך כעס תעמוד על מילואך, אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה לכשתכעס תבקע, עכ"ל. הרי חזינו שהכעס ממלא שליש בטנו של אדם, ואינו יכול לאכול אלא שני שליש של בטנו. ובשבת שאין שם כעס, שהוא עת מנוחה ושמחה, נמצא שיכול לאכול יותר, וזה ביאור דברי רש"י שענין נשמה יתירה הוא שנפשו פתוחה לרווחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו.

והוספתי על דבריו, שעל פי זה א"ש שהוסיפו חכמים סעודה אחת בשבת בנוסף על שתי סעודות שאדם אוכל בימות החול, שבימות החול נפשו של אדם מלאה בשתי סעודות, שהן שני שליש בטנו ושליש מלא כעס, אבל בשבת יש להוסיף עוד שליש למלא כל בטנו.

והנה מאחר שהפסוק נדרש על נשמה יתירה שלבו רחב למנוחה ושמחה ולאכילה ושתיה, נוכל לראות שכל הענין יכול להתפרש על עונג שבת. שעל תחילת המקרא "ושמרו בני ישראל וגו'" תרגם יונתן בזה"ל, וינטרו בני ישראל את שבתא למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם, ע"כ. ובהמשך המקרא "אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי", פירש רבינו חננאל (ביצה

הג"ר חיים אלעזר פרידמאן שליט"א אב"ד טענקא עם הרב יוחנן פילטשיק שליט"א

עלה מחשבה

'עלה במחשבה' היא בריאה
ע"פ ספר מנחת חיים מהרב אליהו הלוי ינאי שליט"א

בראשית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ (בראשית א, א)

כתב רש"י ז"ל (בד"ה ברא אלוקים) וז"ל, ולא נאמר 'ברא ה'", שבתחילה עלה במחשבה לבראות במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, עכ"ל [וכענין מציינו במדרש רבה (יב, טו), ע"ש]. וקשה איך שייך לומר בהקב"ה עלה במחשבה, הלא לא אדם הוא להנחם. ועוד, מאי קמ"ל בזה, ומה ג"מ לנו לדעת זאת, ומאי דהוה הוה.

מצינו כע"ז בפסוק לקמן (בראשית ב, יח), 'ויאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו', דמפשט הפסוק משמע כי מתחילה היה ברצונו יתברך שמו שיהיה האדם לבדו בלא עזר כנגדו, ואח"כ חזר ונמלך לעשות לו עזר כנגדו, וכדברי חז"ל בגמ' (עירובין יח ע"א, ברכות סא ע"א), **בתחילה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד**.

ובביאור הענין, הנה בגליון הש"ס (עירובין יח ע"א) ציין לעיני בתוס' בראש השנה (כז ע"א ד"ה כמאן מצלי), שכתבו לבאר את המחלוקת אם נברא העולם בתשרי או בניסן וז"ל, ואמר ר"ת דאלו ואלו דברי אלוקים חיים, ואיכא למימר דבתשרי 'עלה במחשבה' לבראות ולא נברא עד ניסן, ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (עירובין יח ע"א) גבי אדם, שעלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד, עכ"ל. היוצא מדברי ר"ת להדיא, שגם מה שעלה במחשבה נחשב לבריאה ממש, וכמו שנקרא בלשון הקרא 'בראם'. ושוב ראיתי שכן כתב להדיא בערוך לנר (ר"ה שם), **'הרי שנאמר לשון בראם על המחשבה'**. ולמדנו מזה יסוד גדול בהבנת המושג של 'עלה במחשבה תחילה', שאף זה בריאה ומעשה קמי הקב"ה ית"ש. ואם כן מחשבתו קיימת ואינה נעלמת כמחשבת בני אדם.

ועל פי זה נוכל לפרש שבכל פעם שנאמר 'בתחילה עלה במחשבה' הדברים עדיין קיימים באופן מסוים. והענין הוא כפי שמבואר בספר תורת חיים (עירובין יח ע"א), שכתב וז"ל, בתחילה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד, שאילו נבראו שנים היו שניהם במדרגה אחת, ולא היתה אשה כפופה לאיש והיתה מחלוקת ביניהם, לכך לא נברא אלא אחד וכו'. ואת מאי איצטרך קרא לכתוב מחשבתו יתברך כיון דלא אסיק הכי, ומאי דהוה הוה. **ויש לומר דמחשבתו יתברך ודאי קיימת, דמי שלא זכה אשתו מושלת עליו, ואינה כפופה לו כמחשבתו יתברך, וכמו שאמרו 'זכה עזר' שהיא טפילה לו, 'לא זכה כנגדו', שהן שוין במדרגה אחת ואינה שומעת לו, עכ"ל**.

ע"פ דרכו זו, ביאר התורת חיים במסכת בבא קמא (נ ע"א) גם את מאמר חז"ל שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין וכו'. וכתב, שגם מחשבתו יתברך קיימת, וכשהוא דן את הצדיקים, במדת הדין בלבד הוא דן אותן כמו שעלה במחשבה לפניו, לפי שהם יכולין להתקיים ע"פ שורת הדין, ורק לשאר אינשי, כיון שראה שאין העולם כולו מתקיים שיתף רחמים לדין, מיהו הצדיקים כיון שיכולים להתקיים כדקאי קאי.

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

ערב שבת		ליל שבת		יום השבת		מוצאי שבת	
1:11	הדלקת נרות	5:50	ס"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	9:17	שקיעת החמה	6:07	
3:25	איסור מלאכה (בשעה"ד)	6:05	ס"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	9:58	ג' כוכבים קטנים	6:48	
3:52	שקיעת החמה	6:08	ס"ז תפילה גר"א וגר"ז	10:52	ע"ב דקות	7:20	
5:25	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	6:41-7:41 (7:57-6:57)	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	12:41	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	7:28	
5:38	צאת ג' כוכבים (לקר"ש לפני הסעודה)	6:47	מולד חודש מרחשון; יום ג' 9:44 בבוקר 7 חלקים	יש מקומות שא"א צדקתן	חצות הלילה (למלאה מלכה)	12:41	

יישי"כ על מאמרו של הרב משה ברוך קופמאן בענין 'בתשרי נברא העולם'. ומה שהביא שם שבתשרי היה במחשבה ואילו בניסן היה במעשה, נראה להוסיף

הרה"ג ר' דוד הלוי העבד שליט"א עם הג"ר אהרן פלדמן שליט"א

מה שאומרים בעלי המוסר כי מחשבה בלי מעשה אין בו קיום אלא פורח באויר. וזה הלימוד של ר"ה, כי המחשבה של הקב"ה נעשית למעשה ואז יש תכלית במחשבה, כמו שאומרים 'סוף מעשה במחשבה תחילה'. ועל דרך זה שמעתי טעם, מדוע גם אחרי שאמר השי"ת

לאברהם בעקידת יצחק "אל תשלח ירך אל הנער", עדיין רצה אברהם רצה לעשות חבורה ביצחק (עי' רש"י שם). והיינו כי חשב אברהם שבמחשבה לחוד בלא שום מעשה אין לו לגמרי את זכות העקידה, ורק על ידי מעשה שאז יוצא מן הכח אל הפועל אפשר לומר כי המחשבה תחילת מעשה ונחשב כאילו עשה את יצחק קרבן.

ומענין לענין רצוני להוסיף רמז, שבתפילת ר"ה בפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, אנו מזכירים פסוקים השייכים לכל השנה כולה, והיינו פסוקים הנקראים בקריאת התורה או בהפטרה מידי חודש בחדשו, כמו שאבאר: **בחודש תשרי** בחג הסוכות קוראים בהפטרה ליום א' דסוכות הפסוק במלכיות "והיה ה' למלך על כל הארץ". ובשמחת תורה קוראים פרשת וזאת הברכה שבו נמצא הפסוק שאומרים במלכיות "ויהי בישרון מלך". **בחודש מרחשון** קוראים בפרשת נח שיש בו זכרונות, וגם פרשת וירא שיש בו עקידת יצחק המוזכרת בבקשה בסוף זכרונות. **בחודש כסלו** מפטירין בהפטרה וישלח "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", והוא במלכיות. **בחודש טבת** אנו קוראים פרשת שמות ענין יציאת מצרים, והוא בזכרונות "ויזכור אלקים את בריתו". **בחודש שבט** קורים פרשת יתרו שיש בו מתן תורה, ששם כתיב ג' פעמים שופר. **בחודש אדר** לפעמים מפטירין בפרשת ויקרא שיש בו פסוק "אני ראשון ואני אחרון". ובר מן דין כתבו המפרשים שיש רמז בתפילת ר"ה בברכת קדושת היום 'ובכך' למה שאמרה אסתר "ובכן אבוא אל המלך". **בחודש ניסן** קוראים השירה בשביעי של פסח, והוא ה' ימלך לעולם ועד". **בחודש אייר** קוראים התוכחה דבחוקתי ששם כתיב "זכרתי אני את בריתי", וגם בסוף זכרונות "זכרתי להם ברית ראשונים".

בחודש סיון בחג השבועות קוראים פסוקים דמתן תורה, וגם בפרשת בהעלותך פסוק דסוף שופרות "וביום שמחתם ובמועדיכם". **בחודש תמוז** פרשת בלק "לא הביט און ביעקב", וגם הפטרה פינחס בבין המצרים "כה אמר ה' זכרתי לך". **בחודש אב** קוראים "שמע ישראל" בפרשת ואתחנן, והוא בסוף מלכיות. **בחודש אלול** כמובן אין אנו צריכים זכר בפסוקים, כי כל החודש הכנה רבה לר"ה בתקיעת שופר ועבודת התשובה. וכל זה להזכירנו שאנו צריכים לזכור בכל השנה את היסודות של ראש השנה, יום של תחילת מעשיך.

בברכה, ר"ה / א' / א' / א' / א'

עבירה המוסכמת לבעלי דעה בחוק הנימוס

במאמרו הנפלא של ידידי עוז הרה"ג ר' צבי פינקלשטיין, הביא יסוד מהג"ר אלחנן ווסרמן זצ"ל שדבר שהסבא מחייבתו שהוא רצון ה' הוא גם כן חיוב דאורייתא, עיי"ש.

רציתי לציין שמצאנו באחרונים רעיון זה גם לגבי ההיפוך, דדבר שמתועב מצד הסבא אסור לעשותו כיון שמסתבר שהוא נגד רצון ה'. ואעתיק כאן דברי ספר 'דור רביעי' בפתיחתו וז"ל, עוד תדע דבכל דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, אפילו לא היה התורה אסרתן, היה האדם העובר ואכלן יותר מתועב ממי שעובר על לאו מפורש בתורה. כי כל מה שנתקבל בעיני בני אדם הנאורים לתועבה, אפילו אינו מפורש בתורה לאיסור, העובר ע"ז גרע מן העובר על חוקי התורה. למשל התורה אמרה לא ילבש גבר שמלת אשה, אבל שלא לילך ערום בשוק לא איפרש בתורה שהוא אסור, אבל הוא נימוס וחוק קבוע אצל כל בעלי דעה. ואדם וחווה מיד אחר החטא הרגישו בעצמם פחיתות גדול לילך ערום כחית השדה ויתבוששו ויתפרו עלי תאנה לעשות מהן חגורות לכסות בשר הערוה. ועתה אשאלך, מי שקץ משנתו ומושכב ערום במטתו והבית בוער באש עד שמוכרח להמלט על נפשו ולרוץ החוצה, ואין לפניו רק שמלת אשה לכסות ערומו, מה יעשה, מוטב לצאת ערום בקרית חוצות שאין בזה לאו מפורש, מללבוש כסות אשה שיש בו לאו דלא ילבש וכו', ועיין ביו"ד סי' שע"ב ככהן ערום באוהל המת, ועיין בפ"ת אות ה בשם הנו"ב דע"כ ילבש הכתונת והמכנסיים. ובעיני פשוט הדבר דלצאת ערום עבירה יותר גדולה מלהשהות באוהל המת או לבישת שעטנז ובגד אשה, כי היא עבירה המוסכמת אצל כל בעלי דעה, והעובר עליה יצא מכלל אדם הנברא בצלם אלקים.

עוד משל אחד, בשר אדם לדעת הרמב"ם אינו אלא באיסור עשה, ולדעת הרשב"א מותר לגמרי מה"ת, ועתה אמור נא בחולה שיב"ס ולפניו בשר בהמה נחורה או טרפה של ח"י טרפות, ובשר אדם, איזה בשר יאכל, הכי נאמר דיאכל בשר אדם שאין בו איסור תורה, אע"פ שמחוק הנימוס שמקובל מכלל האנושי, וכל האוכל או מאכיל בשר אדם מודח מלהיות נמנה בין האישים, ולא יאכל בשר שהתורה אסרו בלאו, היעלה עה"ד שאנו עם הנבחר עם חכם ונבון, נעבור על חוק הנימוס כזה, כדי להנצל מאיסור

תורה אתמהא. ועיין בשו"ת הכ"צ ז"ל סי' פ"ד ע"ד בהמה הנרבעת דמסיק להלכה להתירה באכילה ודלא כב"ח, ומסיים וז"ל "זולת במקום שנתנו הנכרים שלא לאכלה והוא מפורסם ומטעם חילול ה' בעיני הנכרים, וכדברי ספר החסידים, עכ"ל, ואני אומר דכל שמתועב בעיני אומות הנאורים אסורה לנו בלא חילול ה', מטעם המצוה דקדושים תהיו, וכל שאסור לכלל מין האנושי הנאורה בחוק הנימוס א"א להיות מותר לנו עם קדוש וכו', עכ"ל ספר דור רביעי ועיי"ש.

וקרוב לזה כתב השרידי אש בתשובתו בענין הפלה (ח"א סימן קסב) וז"ל, נהי שהתורה התירה לחלל את השבת אף בשביל עובר קודם מ' יום, מ"מ אין כאן איסור מפורש [להרוג עוברים]. ואף שאנו רואים רצון התורה לקיים את החיים בישראל ומי שמאבד אותם הוא עובר על רצון התורה, מ"מ איסור מפורש לא מציינו בזה. ודוגמא לדבר אכילת בשר אדם, דבדואי הוא נגד רצון התורה בלי שום ספק, ומ"מ כיון שלא נכתב בתורה לאו מפורש יש מן הראשונים שסוברים שאיסור זה אינו אלא דרבנן ולהרמב"ם ז"ל אינו אלא אזהרת עשה, עכ"ל.

הג"ר משה שמואל גלזר ז"ל בעל דור רביעי

וכע"ז כתב הגר"י קמנצקי באמת ליעקב (יחזקאל טז, מט) שכל דבר שהשכל מחייבו חייבים לעשות וכל דבר שהשכל מונעו אסור לעשות. וע"פ זה מסיק וז"ל, וע"פ יסוד זה נראה דאם יש לחולה ברירה אם לאכול בשר אדם או בשר נבלה, יש לו לאכול את בשר הנבלה, ולא את בשר האדם כי פשוט שמנועים אנו מאכילת בשר אדם [קניבליזם] ואין איסורו מן התורה אלא מן השכל הישר, עכ"ל. ובהערת נכדו הגר"י קמנצקי (הערה 53) הוסיף רקע לזה, שביום ה' מרחשון תשל"ג התרסק מטוס בגובה הרי האנדים בדרום אמריקה. חלק מהנוסעים שרדו את ההתרסקות ובלית ברירה אכלו את בשרם של אלו שנהרגו במשך יותר מחודש עד שנמצאו. העולם אז רעש מהמעשה הזה, אולם היו כאלה שאמרו שאין באכילת אדם כל איסור שהוא. רבינו [יעקב קמנצקי] לא נחית למצב של פיקוח נפשות שהיה שם, אלא על עצם הדבר הגיב, עכ"ל נכדו.

בברכה, ר"ה / א' / א' / א' / א'

הרב משה ברוך קופמאן, מכון עלה זית

כתב המגן אברהם (סימן תרסט בסופו) בשם בעל סדר היום (הנהגת מוצאי יום טוב של סוכות) דיש מקומות שאין נופלין עד חשון. הסדה"י הביא על זה כמה טעמים (לשבח: א) משום שזה החדש הוא זמן רוב שמחתנו. ב) החודש הזה נבחר בו יום סליחתנו. ג) חודש שיש בו ד' מועדים ר"ה, יו"כ, סוכות, ושמיני עצרת. ד) השביעי לעולם משובח. ה) ונשלמה בו עבודת בית המקדש בימי שלמה המלך ע"ה. ו) נקרא ירח האתנים. ו) ותחלתו יסורין [-בימי הדין] וסופו שלום.

וצע"ג מה שראיתי בספר [מנהגיא] ארץ ישראל מהגרימ"ט (פרק יב אות טו הערה א), שהטעם שנהוג בארץ ישראל שלא לומר תחנון עד אחר ר"ח חשון הוא לכבודו של חג שמיני עצרת שנותנים גם לו שבעה ימים לתשלומים, ואע"ג ששמיני עצמו תשלומין דראשון הוא, מכל מקום הוא רגל בפני עצמו לענין כמה דברים, לכן נותנים לו שבעה. וכבר דחה טעם זה בכנסת הגדולה (סימן קלא), דלא אמרינן דיש תשלומין כל ז' אלא ביום ראשון של פסח ויום ראשון של שבועות ויום ראשון של חג.

הכנסת הגדולה הביא עוד טעם, שתשרי דומיא דניסן, מה ניסן הואיל ויצא רובו בקדושה אין אומרים בו תחנון ואין נופלין על פניהם, אף בתשרי כן לפי שיצא רובו בקדושה, שני ימים של ר"ה, ויום הכיפורים, וארבע ימים בין כפור לסוכות, וט' ימי החג הרי י"ו. וכיון שיצא רובו בקדושה אין אומרים תחנון ונפילת אפים אף אחר הסוכות. ואף לבני ארץ ישראל שאין עושין אלא ח', דכיון דמחצה הוא חשיב ליה כרובו. אבל גם על טעם זה הקשה

הכנסת הגדולה, דלא אמרינן הואיל ויצא רובו בקדושה אלא כשיצא רובו בימים הראשונים, דומיא דניסן דמתחלת החדש עד כ"א בו אין נופלין על פניהם. אבל כאשר בתחלת החדש נופלין על פניהם, אף על פי שאח"כ אין נופלין על פניהם לא מיקרי יצא רובו בקדושה. ועוד שהוא בסירוגין, מה שאין כן חדש ניסן.

והנה בספר חסד לאברהם (מעין השני נהר מה) כתב, מספר ימי השנה שנ"ד, ימי עציבו [-רוצה לומר ימי נפילת אפים] הם רכ"ב ימים. על הסדר הזה - ה' ימים בתשרי [מג' עד ח' תשרי חוץ משבת], וכ"ד בחשון הרי כ"ט. וכ' בכסלו הרי מ"ט. כ"ג בטבת הרי ע"ב. כ"ג בשבט הרי צ"ה. כ"ב לאדר הרי קי"ז. אייר כ"ג הרי קמ"ג. סיון י"א הרי קנ"א, תמוז כ"ד הרי קע"ה, אב כ"ג הרי קצ"ח, אלול כ"ד הרי רכ"ב. ונשארו קל"ב ימים שהם אסורים בנפילת אפים. ועיין באשל אברהם (בוטשאטש סימן קלא) שפלפל בדבריו.

מנהג האשכנזים

והנה המנהג שלא לומר תחנון אינו מוסכם על הכל. בשו"ת חתם סופר (חושן משפט סימן עז), כאשר דן בדברי המגן אברהם (סימן תכט) שאין מטילין חרמים

בתשרי משום שתלויין בדין אף שנותנים חרמים לצורך גדול בסוף חודש ניסן, כתב בתוך דבריו, "והוה סד"א דהטעם משום יו"ט שרוב חודש תשרי הוא כמו יו"ט, ובאשכנז אין אומרים בו תחנה מיום כיפור עד סוף החודש". ולפי דרכינו למדנו כי אמנם היה מנהג כזה באשכנז, אך במקומו היו אומרים תחנון. גם בבכורי יעקב (סימן תרסט ס"ק ז') הביא דכן נוהגין בקצת קהילות שלא לומר תחנון, אבל אפילו במקום שאין אומרים תחנה, יתענה חתן ביום חופתו, עכ"ד. עוד מצינו בסידור יעב"ץ שתמה על בעל סדר היום, והוכיח ממעשה דעזרא שגזרו יום צום ובכי מיד אחר אסרו חג, ולא דחו הצום עד אחר יציאת תשרי כדרך שנוהגין בתענית שני וחמישי ושני, ולא היתה השעה דחוקה לכך. שמע מינה שאומרים בו תחנון. ויותר מזה כתב היעב"ץ שם שבדק בספרי פוסקים ומנהגים אשכנזים וספרדים, ולא אחד בהם שיזכיר מנהג זה, חוץ מבעל סדר היום. ובמנהגי טירנא כתוב בפירוש שאין נופלין על פניהם באסרו חג ואחר כך נופלין.

אבל יש להעיר כי מצינו בהגהות אשר"י במועד קטן (פרק ג סימן פז) לענין צידוק הדין דבניסן כל החודש מצדיקים דרך הליכה וכן מערב יוה"כ עד ר"ח מרחשון מצדיקים דרך הליכה ושוב אומר קדיש אחר קבורתו. הרי שהיה נהוג באשכנז שלא אמרו צדוק הדין מעיו"כ עד אחר תשרי.

ויותר מזה מצינו בתשובת הגאונים (שערי תשובה סימן שלז) מרב האי גאון טעם שבימי תשרי אין נופלין על פניהם משום שהוא זמן שמחה ועולי רגלים היו שמחים בסוף החודש בקול רינה ותודה בחזרה יותר מהליכה. ובסימן שלח (שם) ביאר עפ"י זה מנהג פשוט מזמן המשנה שאין דנין כל חודש ניסן ותשרי, והוא סמך למנהג אשכנז שהביא המג"א (סימן תכט).

משמאל לימין: הג"ר יחיאל מיכל טיקוצ'ניסקי ז"ל, הג"ר זלמן סורוצקין ז"ל (נואם), והג"ר ראובן כץ ז"ל

והיום נתפשט המנהג אצל בני אשכנז בחוץ לארץ וכן מנהג הישיבות שאומרים תחנון. ואילו בארץ ישראל בהרבה מקומות אין אומרים תחנון, ואולי זה בהשפעת מנהג הספרדים מימי קדם, כמו שמצינו כמה מנהגי ארץ ישראל שקיבלו האשכנזים מנהג הספרדים, כפרט במנהג זה שגם אצל האשכנזים יש מקומות שלא אמרו.

יום כיפור קטן בערב ר"ח מרחשון

נהוג עלמא שלא להתענות יום כיפור קטן בחודש תשרי ולא לעשות סדר יו"כ קטן. ונתנו על זה סימן "מלבד חטאת הכיפורים", כלומר עושים כיפורים בכל ערב ראש חודש, מלבד חדשי חטאת שהוא ראשי תיבות ח'שון ט'בת א"ייר ת'שרי. והנה בטבת אין אומרים מטעם שהם ימי תנוכה, ובאייר משום שהוא בימי ניסן שכל החודש הוא יום טוב, ובתשרי משום שראש חודש מתכסה בו ולא שייך כל הסדר, אבל בחשון צ"ע לפי המנהג שאומרים תחנון. ועוד, אפילו להמנהג שאין אומרים תחנון, מכל מקום הלא מותר להתענות. אמנם שמעתי טעם, שכיון שכבר עבר עלינו יום כיפור, אנו רוצים להראות שאין אנו זקוקים לתיקון של יום כיפור קטן, כי כבר היתה לנו כפרה ביו"כ.

ע"פ ספר 'ברכת יעקב' מהרב ברוך יעקב געשטעטנער שליט"א

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגַן עֵדֶן וּגְו'. וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵצַר כְּנָגְדוֹ וּגְו'. וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא מָצָא עֵצַר כְּנָגְדוֹ וּגְו'. וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצִּלְעַת וּגְו' לְאִשָּׁה וַיִּבְרָא אֶת הָאָדָם. (בראשית ב, טו - כב)

יש לדקדק, למה דוקא אחר שנכנס אדם הראשון לגן עדן אמר הקב"ה "לא טוב היות האדם לבדו", וקשה וכי בגן עדן הוא "לא טוב", אדרבה הכניסה לגן עדן לא היתה אלא למעוליותא, שהגן הזה הוא "מבחר המקומות להנאה ולתועלת הגוף" (לשון הרמב"ן בשער הגמול). ואם נאמר שכוננת הכתוב במה שאמר "לא טוב" הוא רק מה שהיה לבדו, הלא גם קודם שנכנס לגן עדן היה אדם לבדו.

וי"ל, דאיתא בגמרא (יבמות טג.) א"ר אלעזר, מאי דכתיב "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי", מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה, ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה, ע"כ. וכתב החזקוני כאן (ב, כג) דדברי הגמרא הם כפשוטו ממש. והטעם שבא על כל בהמה וחיה, ביארו המפרשים שרצה להשיג בשכלו תכונת כל בהמה וחיה האם הם נאותים לטבעו. ורק אחר שלא ראה שום בריאה הניאותה לטבעו, עלהברא לו הקב"ה עזר כנגדו.

ונראה דמה שאדם היה יכול להבין הכוחות של כל בהמה ובהמה, היה דוקא על ידי שהיה בגן עדן שהיה מקום מוכן לחכמה, ולפיכך הכניסו הקב"ה לשם ואח"כ אמר "לא טוב", ואילו קודם לכן בכלל לא הבין אדם שאין לו בת זוג. אבל מאחר שנכנס לגן עדן והבין תכונת כל הבהמות והחיות, אז היה אדם מוכן לקבל את חוה כבת זוג.

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: ב, א-ב

The heaven and the earth were finished and all their array. By the seventh day, Hashem completed His work which He had done, and He abstained on the seventh day from all His work which He had done.

A *Korban Mussaf* was offered in the Beis Hamikdash every Shabbos, Yom Tov and Rosh Chodesh. However, the *korbanos* of Yom Tov and Rosh Chodesh included a sin offering (*sa'ir l'chatas*), while the *korbanos* of Shabbos did not. What is the reason for this discrepancy?

Rav Hutner explains:

There is a rule that states בתורה ומוקדם ומאוחר בתורה, the Torah does not always follow a chronological sequence. The first example of this can be found toward the beginning of Parshas Bereishis. The parshah begins by describing the Six Days of Creation, and then continues with the seventh day — Shabbos. Later, the Torah returns to the sixth day of Creation to record the incident of Adam and Chava and the Tree of Knowledge (*Eitz HaDaas*). These verses are not in chronological order.

Although the Torah does not always follow a chronological sequence, nevertheless, whenever the Torah does reverse the

order of events, it is not without a reason. This instance, as well, begs explanation. Why didn't the Torah record Adam's sin, which happened on the sixth day, before mentioning Shabbos, which happened later?

The holiness of Shabbos is so powerful that it transports a person to a realm that is beyond sin. The connection to Hashem that we can attain on Shabbos is on a level that is למעלה מן החטא, above sin.

This is why Shabbos is written before the *Chet*. Because Shabbos, which is above *chet*, cannot be viewed as being after sin.

This explains why a *Korban Chatas* is not included in the *Korban Mussaf* of Shabbos. A *Korban Chatas* — a sin offering — can only be brought after a sin was committed. Since Shabbos is above sin, no *Korban Chatas* is brought. This is why we say in Mussaf on Shabbos, תכנת שבת רציית, קרבנותיה — *You established Shabbos and favored its offerings.*

When we use Shabbos properly, we can forge a direct connection to Hakadosh Baruch Hu. In fact, the Zohar compares it to a father who gets down on his hands and knees to play with his child, so intimate is the connection to Hashem that we can achieve on this holy day.

A Leshana Tova card with a picture of Rav Hutner and his friend from Chevron Yeshiva, Rav Dov Mayani

וַיִּגְרַשׁ אֱת הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֵן אֶת הַכְּרֻבִים וְאֶת לֶהַט הַחֶרֶב הַמֹּתֵת הַפֶּקֶת לְשׁוֹמֵר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ג, כד

And He banished the man and He placed the Keruvim and the flame of the ever-turning sword to guard the way to the Tree of Life.

(את הכרובים - מלאכי חבלה. (רש"י

The pasuk tells us that after Adam and Chava were banished from Gan Eden, Hashem placed 'Keruvim' to guard the entrance to Gan Eden. Rashi notes that these were *malachei chavalah*, angels of destruction, who would harm any individual who tried to enter Gan Eden.

Rav Yaakov Kamenetsky points out that the term 'Keruvim' reappears in *Sefer Shemos*. This time, however, it refers to the childlike figures on the *Kapores*, upon the holy Ark (*Aron*) that contained the Ten Commandments. These were definitely not *malachei chavalah*; they were holy depictions on the most sacred vessel in the Mishkan. Why does the Torah use the same term to refer to two vastly different entities?

The Torah's word choice, Rav Yaakov explains, emphasizes the tremendous importance of our children's education. When educated carefully and properly, children can be like the angelic *keruvim* on the Aron. If their education is not taken seriously, the children can become as destructive as *malachei chavalah*, angels of destruction.

How can we be certain that we are educating our children properly? Perhaps we can point to another feature of the *Keruvim* for guidance. The *Keruvim* and the *Kapores* were not separate pieces that were then welded together. Instead, Moshe Rabbeinu was told to take one large lump of gold, and fashion *Kapores* and *Keruvim* from the same mass.

The *Aron* represents the Torah, and the only way for Torah education to succeed is when we educate our students and our children to become one with the Torah. If we teach them to merely study Torah, but always remain somewhat removed from it and not identify with it completely, their education is bound to fail.

Rabbi Yisroel Meir Ferber talking with Rav Yisroel Reisman

